

**Małgorzata
Przedpełska - Bieniek**

Prawo autorskie i produkcja nagrań.

Poradnik dla artystów i adeptów zawodów artystycznych.

Rozdział 1

**Wydawnictwo
SONORIA**

© Sonoria Warszawa 2014 r.

Niniejszy skrypt jest fragmentem książki, która po powstaniu wszystkich rozdziałów będzie udostępniona jako całość. Poza spisem treści dotyczącym tego fragmentu, zawiera też planowany spis treści do całej publikacji, który w miarę pisania będzie ulegał zmianom. Skrypt (i następne z tej serii) przeznaczony jest dla artystów (kompozytorów, autorów, muzyków, literatów, plastyków, fotografików, aktorów, ale nie tylko), realizatorów i producentów filmowych i telewizyjnych, studentów i słuchaczy szkół artystycznych i filmowych,

© Autor Małgorzata Przedpelska–Bieniek

Okładka i rysunki w tekście: Dorota Suske

Redakcja i Korekta: Mariola Łyczewska

Przygotowanie @booka: Sebastian Nowacki

Autorka serdecznie dziękuje wszystkim swoim współpracownikom i kolegom, którzy pomagali przy powstawaniu tej książki. Byli jej pierwszymi czytelnikami, wnikliwymi krytykami i korektorami, a wreszcie recenzentami powstałego tekstu oraz zgłaszali tematy wymagające rozszerzenia i poprawienia. Szczególne podziękowania należą się w tym miejscu mojemu sąsiadowi, Michałowi Zabłockiemu, którego wiedza i praktyczna znajomość problemów prawnych dotyczących produkcji filmowej, wydaje się być bezcenna.

SONORIA 2014 r.

Siedziba: 00–735 Warszawa, ul. Iwicka 19/43

Biura i studia: 02–727 Warszawa, ul. Wernyhory 13 a

tel. /fax (+48 22) 853 60 51, 853 60 52

www.sonoria.pl

e-mail: studio@sonoria.pl

Sprzedaż książek, skryptów i prezentacji w wersji @ book prowadzimy za pośrednictwem www.sklepsonoria.com i www.virtualo.pl

ISBN 978–83–928642–6–4

Człowiek czuje niestety opór przed płaceniem za coś, co wydaje mu się elementem natury. Muzyka, obraz, śpiew, słowo – sądzymy, że to wszystko powinno być dostępne za darmo. Dopóty, dopóki sami nie staniemy się twórcami, ponieważ np. namalowaliśmy obraz, zrobiliśmy artystyczne zdjęcie, napisaliśmy artykuł na dany temat, skomponowaliśmy utwór muzyczny. Wówczas dopiero możemy zobaczyć, jak satysfakcja zaczyna przeplatać się z frustracją, gdyż wiele osób nie przestrzega przepisów chroniących praw twórców do ich dzieł (czyli utworów)¹.

¹ Sudół M.: Prawo autorskie, czyli o korzystaniu z czyjejś twórczości w druku i Internecie, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Warszawa, 2006 r., s. 4

Spis treści

Planowana treść pozostałych rozdziałów	5
Wstęp.....	6
Rozdz. 1. OGÓLNE WIADOMOŚCI O PRAWIE	8
1.01. Znaczenia słowa prawo	8
1.02. Źródła prawa	10
1.03. Społeczne funkcje prawa.....	12
1.04. Podstawowe terminy prawne	14
1.04.01. Norma i przepis prawny	14
1.04.02. Stosunki prawne	18
1.04.03. Odpowiedzialność	25
1.04.04. Praworządność i sprawiedliwość.....	30
1.05. Stanowienie prawa	33
1.05.01. Państwo. Trójpodział władzy	33
1.05.02. Władza ustawodawcza.....	34
1.05.03. Procedura legislacyjna.....	37
1.05.04. Inne działania władzy ustawodawczej.....	41
1.05.05. Czynności niezbędne, aby akt prawny mógł wejść w życie.....	44
1.05.06. Władza wykonawcza i sądownicza	45
1.06. Polski system prawny – miejsce prawa autorskiego	46
1.07. Przedmiot prawa autorskiego	57
1.08. Podmiot prawa autorskiego	62
1.09. Treść prawa autorskiego	63
Spis rysunków	64
Bibliografia	68

Planowana treść pozostałych rozdziałów

- Rozdział 2. Historia prawa autorskiego w Polsce i na świecie
- Rozdział 3. Utwór i jego autor. Prawa osobiste i majątkowe twórców
- Rozdział 4. Utwory, których chronienie prawem autorskim wprowadziła Ustawa z 1994 r.
- Rozdział 5. Własność intelektualna. Ochrona innych przejawów własności intelektualnej. Własność przemysłowa
- Rozdział 6. Prawo prasowe. Cenzura
- Rozdział 7. Umowy cywilnoprawne, umowy o pracę, działalność gospodarcza, tantiemy, stowarzyszenia, organizacje zbiorowego zarządzania prawami, dokumentacja
- Rozdział 8. Organizacja produkcji fonograficznej
- Rozdział 9. Organizacja produkcji radiowej i telewizyjnej
- Rozdział 10. Prawo filmowe
- Paremie łacińskie
- Słowa ważne

Wstęp

Ignorantia iuris nocet – Nieznajomość prawa szkodzi i *Ignorantia iuris non exculpate* – Nieznajomość prawa nie usprawiedliwia. Te dwie rzymskie **paremie** (zobacz rozdz. 1.02) powinny być znane każdemu obywatelowi. Co więcej każdy powinien wyciągnąć z nich dla siebie daleko idące wnioski. Niestety powszechna znajomość prawa jest fikcją, a wielu ludziom wydaje się, że *ja nie wiedziałem* to znakomite wytłumaczenie. Gdyby tak było, wszyscy mogliby uchylać się od odpowiedzialności i to na szeroką skalę. *Przechodziłem na czerwonym świetle, bo nie wiedziałem, że nie wolno. Kradłem, bo nie znałem tego przepisu.* W prawie karnym nie można, poza szczególnymi sytuacjami (art. 30 k.k. *Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności*) liczyć na pobłażliwość sądów z takiego powodu. Nawet w prawie cywilnym, gdzie, jako przyczynę naruszenia można podać swoją niewiedzę, nie zawsze jest to obrona przynosząca oczekiwane rezultaty². Odpowiedzialność z tytułu naruszenia praw autorskich jest obiektywna, niezależna od złej czy dobrej woli osoby naruszającej te prawa. Natomiast udowodnienie naruszającemu działania z premedytacją, może nałożoną karę powiększyć (zobacz rozdz. 3.05 i 3.09).

Współczesne ustawodawstwo zakłada, że po to akty normatywne są ogłaszane w sposób zagwarantowany prawem (zobacz rozdz. 1.05.05), aby były dostępne dla obywateli, a sprawą obywatela jest, aby potrzebną mu wiedzę osiąść. Tylko przy takim założeniu, system (zobacz rozdz. 1.06) prawny może działać prawidłowo i spełniać swoje funkcje (zobacz rozdz. 1.03.). Jednocześnie wszelkie prowadzone badania pozwalają stwierdzić, że wiedza Polaków o ich prawach i obowiązkach jest niewielka. Trudno zakładać, że nie będzie dochodziło do – wynikających z niewiedzy – naruszeń i korzystania z należnych profitów, (choć ta wiedza dociera łatwiej). Oznacza to też, że my, jako obywatele powinniśmy obowiązującemu nas prawu poświęcać więcej uwagi.

Dla artystów taką niezbędną wiedzę zawiera ustawa o prawie autorskim u.p.a.), ale nie sposób mówić o niej bez kontekstu wybranych aspektów kodeksu cywilnego (k.c.), ustawy o działalności gospodarczej (u.p.d.g i u.s.d.g.), czy kodeksu karnego (k.k.), a przede wszystkim innych ustaw medialnych, takich jak prawo prasowe (u.p.p.), ustawa o radiofonii i telewizji, (u.r.tv.) o kinematografii (u.k.), czy ustaw chroniących patenty (u.p.p.r.), własność intelektualną (u.o.z.t.), czy przemysłową (u.p.w.p.) i to zarówno w

² Sudoł M.: Prawo autorskie, czyli o korzystaniu z czyjejś twórczości w druku i Internecie, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Warszawa, 2006 r., s. 4

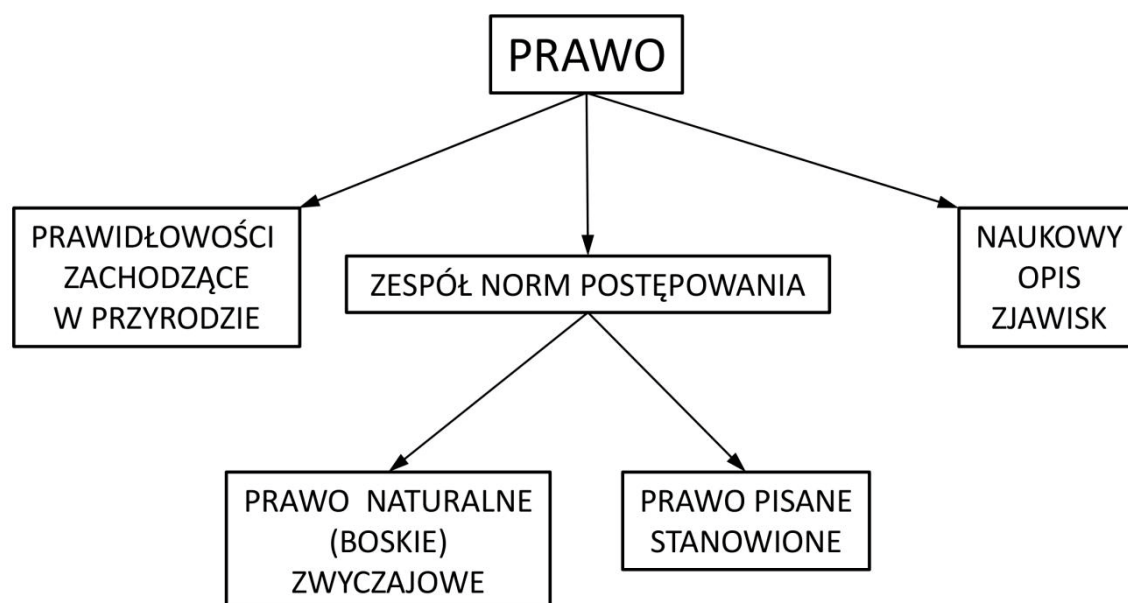
prawie polskim jak i regulacjach międzynarodowych, które nas, jako członków UE i obywateli świata, obowiązują.

Celem tej książki jest oprowadzenie czytelnika po najważniejszych obowiązujących nas regulacjach prawnych, pomoc w ich zrozumieniu i wykorzystaniu tej wiedzy w praktyce. Mam nadzieję, że będzie to tym łatwiejsze, że choć od lat poruszam się w gąszczu prawnych przepisów, niezbędnych mi do wykonywania obowiązków konsultanta i ilustratora muzycznego, z zawodu jestem muzykiem, dlatego też aby pracować, sama musiałam potrzebny mi zakres prawa zrozumieć i po prostu się go nauczyć. Śledzę na bieżąco wszystko, co się w tych normach zmienia. Patrę też na obowiązujące przepisy nie oczami prawnika, a użytkownika, czyli kogoś, kto sam jest artystą i autorem (opracowanie muzyczne to utwór zależny, zobacz rozdz. 3.01.01.02). Z jednej strony chce swoje prawa poznać i wyegzekwować, z drugiej musi znać i respektować swoje powinności w stosunku do innych twórców.

Rozdz. 1. OGÓLNE WIADOMOŚCI O PRAWIE

1.01. Znaczenia słowa prawo

Współcześnie słowo prawo ma wielorakie znaczenie. Często całkiem nieświadomie określamy nim zupełnie odmienne fragmenty otaczającej nas rzeczywistości. Prawem można nazwać **prawidłowości zachodzące w przyrodzie**. Są to zjawiska od nas niezależne, ale występujące zawsze, z pewną logiką, która układa się w stały rytuał. Zgodna z prawem przyrody jest zmiana pór roku. Prawem przyrody jest cykl życia istot, ich narodzin i śmierci. Prawa rządzące przyrodą dotyczą wszystkich. Nas również. Prawa przyrody są niezmiennie i bezlitosne. Żartobliwie, w nawiązaniu do praw przyrody, mówimy *prawo dżungli*, lub *prawo buszu*. Prawem nazywamy również **naukowy opis zjawisk**. Określamy tak pewne tezy sformułowane przez naukowców. Mówimy o *prawie ciężenia*, *prawie zachowania masy*, jest *prawo Ohma*, czy *prawo Pitagorasa*. To również prawa narzucone nam przez przyrodę, ale dotyczące zjawisk przez człowieka rozpoznanych i opisanych.

Rys. 1. Różne rozumienie terminu prawo

Wreszcie prawo rozumiane jest, jako **zespół norm postępowania**, system norm (zobacz rozdz. 1.06) regulujących określone stosunki społeczne, skierowany do ludzi. Są to normy pochodzące od państwa, zabezpieczone możliwością zastosowania przez państwo środków przymusu (zobacz rozdz. 1.03). W tym znaczeniu prawo jest dziedziną